

אבני חרות סימן א פור נזר ב

סימן א

ב"ח פה סאכטשאב.

שלם לכבוד הרב הגדול חרף ובקי שלשלת
סאחסין יקר רוח מו"ה בצלאל ר"י אבד"ק
לויביטש.

דבר האשה אשר מסתכנת בלידתה והרופאים
אומרים שהיא מחמת שיש לה גזו צבטנה
וכשהיא מתגדלת מוסכנת יותר והרופאים הזהירו
אותה שלא תזדקק לבעלה עד שתסתה תחילה
כוס של פקדון והיא אומרת ג"כ שמרגשת
שמתגדלת יותר, אם מותרת לשתות מחמת
שכבשל לא קיים עדיין פור שאין לה רק ג'
זכרים ולא נקבות כלל.

תשובה

(א) הנה כבודו כתב להחיר דיש הרבה פוסקים שאם
יש לו בן אינו מחוייב לגרש, וכתב
פריטב"א הטעם שמה משני ג"כ יליד בן, הנה שני
דינים, האחד אם יש וילד אחד חי הרשב"א כתב
שאין מוציאין אותה ממנו, והביאו ריב"ש סי' י"א
ורמ"א הביאו סי' קר"ד, אך בדברי רמ"א יש מקום
לשטות שכתב דווקא שלא הוליד זרע קיימא אבל
אם הוליד כו' משמע אפי' הוליד זה הוליד מאשה
אחרת, וברבי"ש לא כתב רק ילדה זרע קיימא חי,
אבל הוליד מאשה אחרת לא מהגי, וכן הוא להדיא
במקור הדין ברשב"א, ורמ"א לא סי' לפניו חדושי
רשב"א יבמות כי נדפס פעם ראשון בהסכמת המל"מ,
זה דין אחד:

(ב) דין הכ' כתב הנמקי' ולכ"ע אם לא ילדה אלא
כולם זכרים או נקבות אין כופין להוציא,
ואין מוכן דמה ג"מ בין נקיבה אחת או הרבה נקיבות
דכל מה שזריך לישא אחרת הוא כדי שתלד זכר,
וטעם ריטב"א שמה גם השני' תלד רק כמו שיש לו
עכשיו שייך גם בנקיבה אחת, אך מלשון הריטב"א
מקור הדין [רוב דברי נמקי' הם מריטב"א כנודע]
נעמוד על כוונת הנמקי' וז"ל ריטב"א ונראה הדברים
זלא אמרו אלא שלא ילדה או שהיא מפלת נפלים
וכדאיתא בגמ' אבל מפני שאינה יולדת' אלא כולם
זכרים או כולם נקיבות אין כופין אותו דמאן לימא
לן שהאשה אחרת תלד לו זכר או נקיבה עכ"ל,
משמעות דבריו שגם עכשיו היא בת צרם ויולדת,
רק שנאמר הוחזקה זו שתלד רק זכרים או רק נקיבות
כמו הוחזקו לנפלי, ע"כ אמר ריטב"א דאין מוציאין
דשמה גם האחרת תלד כך, שהרי ענין זכרים או
נקיבות הלא תלוי מי מזרע תחילה, ויש לומר שהיא
הגורמת שממהרת זרעמה ויולדת תמיד זכרים, או
מאחרת, ויולדת תמיד נקיבות, ויש לומר אשה זו
כאשה דעלמא אך הוא הגורם, או שטבעו למחר
ומוליד תמיד נקיבות, ע"כ אין מחייבין אותו לישא
אחרת:

(ג) והנה דין הריטב"א בשגם עכשיו בת צנים אך
דנית עלה מדין חזקה, נאמר שמה הוא
היחזק, אך הנמקי' שכתב, אם לא ילדה אלא
כולם זכרים ולא מדין חזקה ימני עלה, לכאורה
אזיל לה זה הטעם. אך הנמקי' למד מריטב"א

מדהולך לטעם שמה גם השני' תלד כיוצא בו ואי
לאו טעם זה הי' מחוייב לגרשה, ש"מ שגם צנים
שייך חזקה כמו בהחזקה לנפלי, נלמח מזה קולא,
אף שעתה אינה בת צנים, מ"מ אינו מחוייב לישא
אחרת שמה הוחזק הוא:

(ד) ומדברי הנמקי' מבואר דאפי' עכשיו זקונה
ואינה בת צנים, דאי שגם עתה בת
צנים אלא שתמיד יולדת זכרים כו' הי' לו לומר
שאינה יולדת לשון הוה כלשון ריטב"א, ומדכתב לשון
עבר ש"מ ואפי' היא זקנה [וא"ת שהנמקי' מיידי
שעכשיו אינה יולדת ופסקה עשרה שנים מליד אך
מ"מ ראוי להוליד, אבל לא בזקונה, מה ר"מ בזה
כיון שהטעם ע"כ משום שמה הוחזק, דאי ימשים
שזכה להבנות אפי' וולד אחד נמי, וא"ת דמ"מ
מקילין דווקא בראוי להוליד דיש ספק שמה תחזור
ותלד, כל כי האי הי' לו לפרש]:

(ה) והשתא מוכן החילוק בין לא ילדה אלא אחד,
או ילדה הרבה זכרים או נקיבות,
דבאל ילדה רק אחת וליכא חזקה כשישא אחרת בטח
יהי' לו ממנה זכרים ונקיבות, ואם פעם תלד זכר
תלד פעם אחרת נקיבה, אך בילדה הרבה וכולם מין
אחד בזה הוחזקה להוליד כך ויש ספק שמה הוא
שהוחזק, ע"כ אינו חייב לישא אחרת:

(ו) והנה ברבי"ש סי' ט"ו מבואר דאפי' ילדה כמה
זכרים ועכשיו זקונה מחוייב לגרשה, וכן
כתב הב"ש להלכה, ובדאי למד דינו מריב"ש, אך
בדאי הריב"ש לא ראה ספר הנמקי' שהי' בזמן אחד
ממש, ואולי גם הריטב"א לא ראה:

(ז) ולדינא יש לסורות שאם לא הולידה אלא הרבה
[היינו ג'] זכרים או נקיבות אפי' עכשיו
זקונה אינו מחוייב לגרשה, אך אם לא הולידה אלא
בת אחת או יש לה ממנו הרבה נקיבות והי' לה ממנו
זכרים ג"כ אך שמתו, כיון שלא הוחזק מחוייב לגרשה
ולישא אחרת, דהבב"א רשב"א צ"ס לה ולד חי ממנו
דבזה לא שייך שמה לא זכה להבנות שהרי יש לו
וולד ממנו ואולי תלד לו עוד, וזו שעכשיו זקונה ודאי
לא יבנה ממנה עוד, ובהוליד מאשה אחרת כמה
ממין אחד אינו מחוייב לישא אחרת שמה הוחזק,
אבל ילד אחד חייב לישא אחרת, אף שמשמעות רמ"א
אפי' הוליד מאשה אחרת לשון ברשב"א הו"ל וילדה זו,
אין מוציאין אותה ממנו. מבואר דהוליד מאשה אחרת
לא מהגי, ורמ"א לא ראה חי' רשב"א יבמות,
וגם מריב"ש ענא מוכח, מדחילק בין היא עוד בת
צנים לזקונה, וע"כ משום דהיתר תלוי בילדה לו
היא וולד חי שזכה להבנות ממנה אפשר יבנה עוד
ממנה ע"כ בזקונה אסור, אבל אם היתר משום
שהוליד ויש לו זרע קיימא ואף בזקונה יהי' מותר,
ובאמת רמ"א השמיט איסור הזקונה והוא לפי שיטתו
דהיתר משום הוליד כנ"ל [רק הב"ש הביאו] ע"כ
לפענ"ד אין לכמוד על רמ"א בזה:

(ח) ולכאורה הי' טעם לרמ"א, דהנה ק"ל דאין
אדם מחוייב ליתן, אפי' בשביל מזה
עוברת, הון רב, כמבואר בא"ח סי' תרנ"ו, ולגרש אם
אשתו הוא יותר מהון רב, ובסנהדרין (כ"ב) קשין
עירושין שהרי דוד התיירו לו ליחד ולא התיירו לגרש,
הנה שלגרש אשתו חמור מיהוד של פנוי ואין מחירין
איסור דרבנן בשביל הפסד הון רב, ובשבת אין מחירין
רק שבות דשבות [וזלזל במקום שיש לחוש שיבוא ליד
איסור פורס אם לא נתייר לז' ואם בזה רמזי חוה]